SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1487

av Ilan De Basso och Azra Muranovic (båda S)

Stärkta insatser för en bättre arbetsmiljö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt tillsyn och fler arbetsmiljöinspektörer vid Arbetsmiljöverket och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta utbildningskrav för arbetsgivare och deras företrädare samt stärkt bransch- och specialistkunskap hos Arbetsmiljöverket och rättsväsendet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetslivskunskap i gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktionsavgifter för överträdelser av fler av Arbetsmiljöverkets föreskrifter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet mot hot, våld och trakasserier i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet mot arbetslivskriminalitet genom skärpt tillsyn, begränsning av antalet underentreprenörsled och skärpta krav i offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Varje år dör människor på sina arbetsplatser i Sverige. Under en tioårsperiod har över 400 personer i den svenska arbetskraften mist livet i arbetsplatsolyckor, enligt Arbetsmiljöverket. Därtill dör omkring 3 000 människor varje år i förtid till följd av arbetsrelaterade sjukdomar. Bakom dödsfallen finns bland annat stress, skiftarbete och exponering för damm, asbest och avgaser. Varje dödsfall är en tragedi. Ingen ska behöva bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete.

För oss socialdemokrater är en god arbetsmiljö avgörande för människors hälsa och trygghet. Ett hållbart arbetsliv kräver en regering som tar problemen på allvar och tillsammans med arbetsmarknadens parter driver ett långsiktigt arbete med höga ambitioner. Under åren 2014–2022 presenterade den socialdemokratiskt ledda regeringen två arbetsmiljöstrategier. Det arbetet behöver utvecklas och följas av konkreta åtgärder.

Utredningen Steg framåt – med arbetsmiljön i fokus (SOU 2022:45) föreslog att Arbetsmiljöverket ska kunna ta ut sanktionsavgifter för överträdelser av fler föreskrifter. Det gäller bland annat brister i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Arbetsgivare som inte förebygger ohälsosam arbetsbelastning eller andra risker för psykisk ohälsa måste mötas av tydligare konsekvenser. Fysiska, organisatoriska och sociala arbetsmiljörisker måste tas på lika stort allvar.

Arbetsmiljöverket har en central roll i arbetet. Myndighetens inspektioner stärker det förebyggande arbetsmiljöarbetet och leder till konkreta förbättringar på arbetsplatserna. Men tillsynen behöver förstärkas. För att nå ILO rekommendation om minst en inspektör per 10 000 anställda behöver antalet inspektörer fördubblas.

Skyddsombuden är avgörande för det lokala arbetsmiljöarbetet. De företräder sina arbetskamrater och bidrar till att risker upptäcks och åtgärdas. Det yttersta ansvaret för arbetsmiljön ligger dock alltid hos arbetsgivaren. För att kunna ta det ansvaret krävs kunskap om både riskerna i verksamheten och hur de ska förebyggas. Utbildningskraven för arbetsgivare och deras företrädare behöver därför skärpas. Samtidigt behöver Arbetsmiljöverket och rättsväsendet stärka sin branschkunskap och tillgång till specialister för att effektivare kunna förebygga, upptäcka och utreda arbetsmiljöbrott.

De regionala skyddsombuden är särskilt viktiga på mindre arbetsplatser, inte minst i branscher där många utstationerade arbetar. Deras möjligheter att bidra till ett

fungerande arbetsmiljöarbete behöver stärkas. Tillträdesrätten bör därför utökas i enlighet med förslagen i utredningen De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet (SOU 2022:47).

Kunskap om arbetslivet måste vara en självklar del av gymnasieskolan så att unga vet vilka rättigheter och skyldigheter de har, förstår hur den svenska arbetsmarknaden fungerar och känner till vad som krävs för en god arbetsmiljö. Det ger dem bättre förutsättningar för en trygg start i arbetslivet.

Hot, våld och trakasserier är allvarliga arbetsmiljöproblem inom framför allt välfärden och i serviceyrken, där unga kvinnor är särskilt utsatta. Riksdagens beslut att ratificera ILO konvention 190 är ett viktigt steg som nu behöver följas av konkreta åtgärder för ett tryggare arbetsliv. Arbetsgivarens ansvar att förebygga hot, våld och trakasserier behöver förtydligas, även när de kommer från kunder, patienter eller brukare. Det kräver ökad kunskap, tydliga rutiner och tillräcklig bemanning. Ensamarbete ökar sårbarheten och behöver därför begränsas där riskerna är särskilt stora.

Arbetslivskriminaliteten hotar både arbetstagarnas trygghet och de seriösa företagen. När företag fuskar med skatter, löner och arbetsvillkor undergrävs den svenska modellen och konkurrensen snedvrids. Samtidigt riskerar människor att utnyttjas och tvingas arbeta i farliga arbetsmiljöer.

För att komma till rätta med arbetslivskriminaliteten krävs kraftfulla och långsiktiga insatser. Tillsynen i riskbranscher behöver öka, sanktionsavgifterna bli fler och skarpare och kraven i offentlig upphandling skärpas. Antalet underentreprenörsled behöver begränsas. När ansvar fördelas på många led blir det svårare att kontrollera arbetsvillkoren och säkerställa att arbetsmiljöansvaret tas. Oseriösa företag ska inte kunna vinna konkurrensfördelar genom att åsidosätta arbetstagarnas hälsa och säkerhet.

Regeringen behöver ta ett samlat ansvar för att stärka det förebyggande arbetsmiljöarbetet, tillsynen och skyddet för arbetstagarna. Nollvisionen om dödsolyckor måste omsättas i handling.

Ilan De Basso (S) *Azra Muranovic (S)*